

Psalm 51:6b

Vooraf

Een van de merkwaardigste preken die ik ken is die waarmee het eerste grote boek van Søren Kierkegaard: *Of/of* afsluit¹. De tekst is Lukas 19, vers 41 en volgende, waar de ondergang van Jeruzalem aangekondigd wordt. Een verbijsterende gebeurtenis waarin één geslacht voor een heel volk moet boeten en ieder afzonderlijk voor de zonden van een heel geslacht. 'Zal dan de rechtvaardige lijden met de onrechtvaardige? Is dit Gods jaloersheid, dat Hij de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen, in het derde en het vierde geslacht, zodanig dat Hij niet de vaders straft maar de kinderen? Wat moeten wij antwoorden?' We kunnen denken: dit is bijna tweeduizend jaar geleden (het boek verscheen in 1843) en wij mogen God danken dat wij niet in zulke vragen worden beproefd. Maar Kierkegaard vindt dit een laffe en troosteloze redenering. Vandaar de preek met het merkwaardige opschrift:

HET OPBOUWENDE VAN DE GEDACHTE DAT WIJ TEGENOVER GOD ALTIJD ONGELIJK HEBBEN

Ongelijk hebben is een smartelijk gevoel en ongelijk te moeten bekennen is pijnlijk. We doen het met tegenzin en hopen het zo weinig mogelijk in ons leven te hoeven doen. Als één keer ongelijk te moeten bekennen al zo pijnlijk en allerminst opbouwend is, hoe kan dan *altijd* ongelijk hebben opbouwend zijn?

Kierkegaard volgt de volgende redenering. Als iemand jou onrecht aandoet, dan word je opgebouwd en gesterkt door de gedachte dat je gelijk hebt. Maar als die iemand, die jou onrecht aandoet, iemand is die jij liefhebt, dan zou je niet liever willen dan dat die ander gelijk had en dat jij ongelijk zou hebben. Dan is het de liefde die ons doet wensen ongelijk te hebben.

'Waarom had je de wens ongelijk te hebben tegenover een mens? Omdat je liefhad. Waarom vond je dat opbouwend? Omdat je liefhad. Hoe meer je liefhad, hoe minder tijd je kreeg om te overwegen of je gelijk had of niet, je liefde had maar één wens, namelijk dat je maar voortdurend ongelijk mocht hebben. Zo ook in je relatie tot God. Je had God lief, en daarom kon je ziel er alleen maar rust en vreugde in vinden dat je altijd ongelijk moest hebben.' De gedachte dat we tegenover God altijd ongelijk hebben, 'wat drukt ze anders uit dan dat Gods liefde altijd groter is dan onze liefde?' 'Je zegt niet: 'God heeft altijd gelijk', want daarin is geen vreugde; je zegt: 'tegenover God heb ik altijd ongelijk'.' Ook al moest je je liefste wens opgeven en 'verloor je niet alleen je vreugde maar zelfs je eer, toch ben je blij van hart; tegenover God, zeg je, heb ik altijd ongelijk. Al klopt je, maar er wordt niet opengedaan, al zoek je, maar vind je niet, al werk je maar je ontvangt niets, al plant je en geef je water, maar je ziet geen zegen, al is de hemel gesloten en blijft het getuigenis uit², toch ben je blijmoedig in je werk, al daalt de straf die de zonden der vaders hebben afgeroepen op je neer, toch ben je blijmoedig, want tegenover God hebben wij altijd ongelijk.'

Ik herinner me nog de indruk die het op mij maakte toen ik dit voor de eerste keer las: gedurfd en tegelijk ook op een of andere manier bevrijdend, al wist ik niet precies waarom. Maar ik vroeg me ook af of iedereen dat zo zou voelen. Je zou maar net een groot leed ervaren hebben. Zou wat Kierkegaard hier zegt ook niet als zout in verse wonden kunnen werken?

¹ Søren Kierkegaard, *Of/of. Een levensfragment uitgegeven door Victor Eremita*, vertaling en annotatie: Jan Marquart Scholtz, Amsterdam 2000, pag. 815ev. (het boek verscheen in Kopenhagen in 1843).

² Kierkegaard denkt hier aan Markus 1:10ev., waar de hemel boven Jezus opengaat en de stem van de Vader klinkt.

De preek was inmiddels wat in mijn geheugen weggezakt, maar bezig met Psalm 51 moest ik er weer aan denken. Bij de woorden: 'opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken en rein zijt in Uw richten'³, waar David met liefde zijn ongelijk bekent omdat hij niets liever wil dan dat GOD gelijk krijgt.

Met Kierkegaard in het achterhoofd vond ik dat ik ook over deze woorden iets moest zeggen. Al is het met 'vrees en beven'⁴.

ALS GOD MAAR GELIJK KRIJGT

Preek over Ps. 51:6b.

Lezingen: Ps. 51 en Rom. 3: 3, 4 en 23, 24.

Psalm 51, de psalm die David gemaakt heeft 'toen de profeet Nathan tot hem was gekomen, nadat hij (David) tot Bathseba was ingegaan' (vs. 1). Bathseba, een vrouw die niet de zijne was en wier man hij had laten vermoorden.

Het kind dat Bathseba had gebaard zou sterven, had de profeet gezegd (2 Sam. 12: 14). Maar David wil niet dat het sterft zou en vecht voor het leven van het kind. Hij vast en bidt en weigert het eten dat zijn knechten hem voorzetten. Misschien zou de HEERE hem genadig zijn. De dienaren lopen fluisterend door de gangen van het paleis en als het kind na zeven dagen sterft durven ze het niet tegen de koning te zeggen. Maar David hoort aan hun gemompel dat het kind gestorven is. Is het kind dood? vraagt David. Ja, zeggen de knechten, het kind is dood.

Dan staat David op. Hij wast zich en zalft zich, trekt schone kleren aan en begeeft zich naar het huis van God om daar de HEERE te aanbidden tegen wie hij zo zwaar had gezondigd. Daar moet hij het gebed gebeden hebben waaruit deze psalm geboren is.

De knechten zijn verbaasd: Toen het kind nog leefde vastte u en was u in tranen. Nu het gestorven is, staat u op en eet. Ja, zegt David dan, toen het kind nog leefde weende en vastte ik: wie weet zou de HEERE mij genadig zijn en zou het kind blijven leven. Maar waarom zou ik nu nog vasten nu het niet meer leeft? Zou ik hem nog terug kunnen halen? Ik zal wel naar hem toe gaan, maar naar mij komt hij niet meer terug (2 Sam. 12:13ev.).

Daarmee heeft David zich in Gods oordeel geschikt. 'U bent rechtvaardig, wanneer U rechtspreekt, en rein wanneer U oordeelt,' zegt David in de psalm (vs. 6). Dat is de taal van iemand die Gods oordeel over zijn leven aanvaardt.

Een aangrijpende geschiedenis en een indrukwekkend woord, dat ik niet zonder huiver kan lezen. Maar ook niet zonder diep ontzag voor de manier waarop David zich in Gods oordeel schikt en hoe hij als het kind gestorven is opstaat en naar het huis van God gaat. Daarom wilde ik er – nu ik met psalm 51 bezig ben – ook een keer over preken.

Ik ben me ervan bewust hoe gevoelig dit ligt. Hoe gemakkelijk je – als jou hetzelfde als David overkwam – kunt denken: dat is mij om zijn zonden overkomen. Toch mogen we die conclusie uit dit verhaal niet trekken. Zo rechtstreeks als het bij David lag, ligt het ook in de Bijbel zelden. Eerder omgekeerd: In het evangelie lezen we dat de leerlingen van Jezus als ze een man zien die blind vanaf zijn geboorte is, zich afvragen of hijzelf gezondigd heeft of zijn ouders, dat hij blind geboren werd. En dan zegt Jezus: Hijzelf heeft niet gezondigd en ook zijn ouders niet, maar dit is gebeurd 'opdat Gods werken in hem geopenbaard zouden worden' (Joh. 9:1ev.). Daarmee worden al die angstige gedachten van zou het soms mijn schuld zijn uitgedreven.

³ Zo Ps. 51:6b in de niet herziene Statenvertaling, waar het voegwoord met 'opdat' weergegeven wordt. De herziene Statenvertaling heeft hier 'zodat', maar het gaat hier niet om een gevolg maar om een *bedoeling*: David wil niets liever dan dat God in zijn oordelen gerechtvaardigd wordt.

⁴ Filippenzen 2:12, ook titel van een werk van Kierkegaard.

En zou men ook niet kunnen zeggen dat in het kind van David Gods werken openbaar werden? Voor God is het immers niet dood maar leeft het. God is een God van levenden, zegt Jezus in het evangelie, voor Hem leven zij allen (Luk. 20:38). Niet voor niets zegt David: Ik zal wel naar mijn kind toe gaan, maar naar mij komt hij niet terug. Daar zit geloof in, en tegelijk diep verdriet om het kind dat hij moet missen.

Maar hij aanvaardt het, want zijn zonden waren groot geweest. Hij had zich meester gemaakt van een vrouw die niet de zijne was. Haar man – een trouw officier uit zijn leger – had hij op een listige manier om laten brengen. Hij had gehandeld als een kille despoot, die dacht dat hij doen kon wat hij wilde. En dat terwijl hij door de HEERE geroepen was een voorganger voor zijn volk te zijn om hun te laten zien hoe goed het is om te leven volgens Gods geboden: het leven van zijn naaste te respecteren en de relaties waarin hij leeft – Gij zult niet doodslaan! Gij zult niet echtbreken! –, en hoeveel onheil het brengt als die geboden worden overtreden.

Als koning droeg David grote verantwoordelijkheid. Zijn zonden worden hem vergeven, zegt de profeet, maar omdat hij Gods naam voor de wereld te schande gemaakt had, kon wat hij gedaan had niet zonder consequenties blijven. Het zwaard zal van uw huis niet wijken, had de profeet gezegd (2 Sam. 12:10), het zwaard dat hij zelf zo gemakkelijk had gebruikt om zijn boze doelen te bereiken. David kan niet anders dan het daarmee eens zijn, hoe bitter dat voor hem ook is. En hij is het ook met Hem eens, zozeer dat hij niet anders meer zou willen. Ik wil wel de grootste zondaar van de wereld zijn – zo zou je vers 6 kunnen omschrijven –, ik wil wel de grootste zondaar van de wereld zijn, als GOD maar gelijk krijgt: 'Opdat U in Uw spreken gerechtvaardigd wordt en U zuiver blijkt in Uw oordeel' (vs. 6).

Hier is niet een mokkend kind aan het woord, dat met tegenzin toegeeft dat het fout geweest is, maar iemand die niet liever wil dat dat God rechtvaardig over zijn leven en over de wereld oordeelt. Als U maar gelijk krijgt, HEER! Er klinkt liefde door in deze woorden: Ik mag voor de hele wereld een zondaar wezen, zolang U maar de Rechtvaardige bent!

David staat voor het heiligdom als hij dit zegt, voor het aangezicht van de heilige God, die daar te midden van zijn volk wil wonen. Hij weet dat God hem zijn zonden vergeeft. De HEERE heeft uw zonde weggenomen, had de profeet gezegd (2 Sam. 12:13). Staande voor het heiligdom kon David ook ZIEN dat dat zo was: aan de offers die daar brandden op het altaar. Die offerdieren branden daar in mijn plaats – wist hij –, ik zal niet in Gods toorn vergaan maar mag voor Gods aangezicht leven.

Hetzelfde kunnen wij zeggen met het offer van Christus voor ogen.

Daarom durft David zich ook – ondanks alles wat hij had gedaan – toe te vertrouwen aan Gods genade: Wees mij genadig, o God, horen we hem zeggen, want U bent vol goedheid en liefde. Wis mijn overtreding uit, omdat U vol ontferming bent (vs. 2). Hij voelt zich vuil en besmet maar terwijl hij bidt zien we het vertrouwen bij David weer groeien, en zijn liefde ook, de liefde voor God en voor zijn volk, en voor Jeruzalem, de stad waar God te midden van de mensen wilde wonen, de stad die hij met zijn zonden grote schade had aangedaan. Bouw de muren van Jeruzalem op, horen we hem bidden (vs. 20). Als dat geen liefde is.

Van die God die zondaren zo genadig is, wil David ook de OORDELEN aanvaarden: zolang U maar de Rechtvaardige bent en zuiver als U rechtspreekt (vs. 6). Zeggen we hem dit na? Want David heeft dit niet alleen voor zichzelf gebeden. Hij maakte er een psalm van met de bedoeling dat die zou worden gezongen door de zangers die dienst deden bij het heiligdom om, als de offers waren gebracht, God te aanbidden en te prijzen. Dan kon het volk het horen en meebidden.

En zo zingen wij – nu rond het evangelie dat ons het offer van Jezus laat zien – deze psalm nog. En dan hebben we misschien niet hetzelfde gedaan als David, en ook worden we niet op dezelfde manier – rechtstreeks door een profeet – geconfronteerd met Gods oordelen over ons leven – –, toch wil David dat we het hem nazeggen: Laat mij maar zondaar zijn, zolang Uw rechtvaardigheid maar schittert.

Het voelt vreemd als we David met zoveel liefde over Gods oordelen in zijn leven horen spreken. We voelen er ons niet behaaglijk bij. En David spreekt zo *nadat* het oordeel hem getroffen heeft. En het zou hem nog vaker treffen: Het zwaard zal van uw huis niet

wijken, had de profeet gezegd (2 Sam. 12:10). Toch vindt David dat Gods oordelen hun loop moeten hebben. Hij wil niet anders.

‘Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in Uw ogen, opdat U rechtvaardig bent wanneer U rechtspreekt, en rein/zuiver wanneer U oordeelt’ (vs. 6).

Het zijn hoge woorden die David hier spreekt. Daar komen wij, gewone stervelingen, niet zomaar bij. Toch wil ik het voorzichtig proberen.

David mag een zondaar zijn, zegt hij, als God maar de Rechtvaardige zal blijken, en zuiver in zijn oordeel. Daarmee spreekt hij de aanvaarding van Gods oordelen in zijn leven uit.

Nu is er aanvaarding en aanvaarding. Je kunt iets met tegenzin aanvaarden, als een mokkend kind dat toegeeft dat het fout is geweest en maar zwijgt omdat het toch geen zin heeft nu iets terug te zeggen. Zo klinken Davids woorden niet.

Er is ook een aanvaarding die meer doffe berusting is. Dan aanvaard je iets omdat er niets tegen te doen is. Dingen waar je niets tegen kunt doen ken je beter maar over je heen laten komen. Het is het beste om maar stil te blijven zitten wanneer je geschoren wordt, is dan de bittere wijsheid. Toch is het ook dat niet wat we in Davids woorden horen.

Je kunt ook iets aanvaarden omdat het nu eenmaal bij het leven hoort, vanuit het besef dat ons nergens een leven zonder verdriet beloofd is. Daar zit wijsheid in, de stille wijsheid die iemand ook de moeilijke dingen in het leven doet aanvaarden. De wijsheid van de levenservaring, de wijsheid ook van mensen die niet veel zeggen maar met begrip en mildheid dingen aan kunnen zien. Hoe aantrekkelijk zulke wijsheid ook is – vaak zijn het de mensen bij wie je je verhaal kwijt kan –, bij David voel ik toch nog iets anders. David WIL dat Gods oordeel in zijn leven zichtbaar wordt. Dat lijkt vreemd, om – ook al ben je gelovig – Gods oordeel in je leven te *willen*. Hoort dat werkelijk bij het geloof? We hoeven toch niet naar pijn en verdriet te verlangen?

Nu kunnen we Davids woorden niet één op één op onze persoonlijke situatie toepassen. David spreekt hier vanuit zijn roeping als koning van Israël. Als koning was hij geroepen Gods herderlijke zorg voor zijn volk uit te beelden, en hun te laten zien hoe goed het is om te leven naar Gods geboden, hoe zegenrijk het is om voor het aangezicht van de levende God te leven, zijn Naam te prijzen en zijn rust te genieten in het land dat Hij ons geeft, en, als wij zoveel van Hem ontvangen, ook het leven, het bezit en de goede naam van onze naaste te sparen, en de relaties waarin hij leeft (Ex. 20). Wat een zegen gaat er van een koning uit die Gods geboden aan zijn volk voorleeft.

Maar David was er tegenin gegaan. Gij zult niet echtbreken, zegt de HEERE, maar David zegt: nu even wel, want dit is de vrouw die ik wil hebben. Gij zult niet doodslaan, zegt God, maar David zegt: die man moet dood zodat zij de mijne kan worden.

Als de profeet hem onder ogen brengt wat hij heeft gedaan, kan hij niet anders zeggen dan: Ik heb gezondigd tegen de HEERE (2 Sam. 12:13), waarna hij vergeving ontvangt. Hij mag blijven leven. Hij mag zelfs koning blijven. Maar het zal uit zijn leven duidelijk moeten worden dat het overtreden van Gods geboden niet zonder gevolgen kan zijn en dat genade nooit goedkoop is. Het zwaard zal van uw huis niet wijken, zegt de profeet en vanaf dan zal er veel verdriet in Davids leven wezen.

Maar ALS GOD DAARMEE VERHEERLIJKT WORDT, dan vindt David het goed. Dan zou hij zelfs niet anders willen. Zoveel houdt Hij van Hem. Als God maar verheerlijkt wordt. Daar wil hij alle offers voor brengen die de HEERE van hem vraagt.

Daarmee zien we achter David Jezus, de grote Zoon van David, verschijnen, die voor de zonden van de wereld het offer van zijn leven bracht. Dat kostte Hem niet minder strijd dan David. Hij heeft zelfs gebeden of de beker van het lijden dat Hem wachtte niet aan Hem voorbij kon gaan (Matth. 26:39). Maar Hij heeft het aanvaard, want Gods gerechtigheid moest in de wereld zichtbaar worden. Gods gerechtigheid, die tenslotte niets anders dan zijn **BRANDENDE LIEFDE** is.

Als Paulus over dat grote offer spreekt, waardoor wij en de wereld gedragen worden, denkt hij aan Davids woorden: Al is het dat alle mensen leugenaars zijn, GODS waarheid zegevierde. Als Ú maar gelijk krijgt! Als Úw gerechtigheid maar overwint! (Rom. 3:4) Gods gerechtigheid die zich aan het kruis als brandende liefde voor zondaren laat zien.

Met dat grote offer voor ogen staan we naast David voor de heilige God, waar zelfs een rechtvaardig mens weet dat hij enkel van genade kan leven. Wees mij genadig, bidden we dan met David mee, om Uw goedheid en liefde. David zag die liefde in de offers op het altaar. Wij zien haar in het offer dat Christus bracht aan het kruis.

Ziende op die liefde geven wij ons net als David met heel ons leven aan Gods genade over. Met heel ons leven en alles wat we daarin deden aan goeds en kwaads en met alles wat ons in dat leven overkomt ook. En dan huiveren als we David zien vechten voor zijn kind, en tegelijk hebben we er diep respect voor, en met ontzag horen we aan wat hem verder nog zal overkomen, want het zwaard zou van zijn huis niet wijken, had de profeet gezegd.

Hoe zal dat met ons gaan? denken we dan.

Natuurlijk hopen wij bewaard te blijven voor groot leed. We zijn mensen. Maar we weten ook dat er geen leven zonder lijden is. Maar ziende op Gods liefde zoals die zich in Christus laat zien, dragen we het, al kan het ons zwaar vallen. We hoeven niet sterker dan David te zijn.

En is wat ons aan ergs overkomt in ons leven dan een oordeel van God?

Ja, voor je het weet kun je daarover gaan piekeren en zit je hoofd vol vragen: Waarom overkomt mij dit? Waar heb ik dit aan te danken? Zulke vragen kunnen door ons hoofd gaan spoken, maar we krijgen er niet – zoals David – een rechtstreeks antwoord op. Nu Jezus het grote offer heeft gebracht leggen we die vragen bij Hem neer die aan het kruis Gods oordeel voor ons heeft willen dragen. En dan zeggen we het net iets anders dan David – maar het is hetzelfde –: Als Gods LIEFDE maar in ons leven verheerlijkt wordt, Gods liefde zoals die zich aan ons laat zien in Christus.

Ik eindig met een woord van iemand die ik al heel lang ken en van wie ik veel geleerd heb en die op hoge leeftijd nog voor een zware taak als mantelzorger kwam te staan. Dat dit je nog moet overkomen, zei ik tegen hem. Hij keek me recht in de ogen en zei: Ik ga geen ruzie maken met onze lieve Heer, want Hij is liefde.

Als je er goed over nadenkt zit hier alles in: Ik ga geen ruzie maken met onze lieve Heer, want Hij is liefde.

Kijk naar Christus en je ziet het.

AMEN.

*Ds. John van Eck
Lexmond*